

Jaarverslag 2022 en plannen 2023 KNNV Amersfoort e.o.

Het jaar 2022 is weer voorbij. Hier volgt een zo volledig mogelijk verslag van de KNNV-activiteiten in dat jaar. Op 1 januari 2022 was het aantal leden 143. Er hebben zich 10 nieuwe leden gemeld, 6 zijn er mee gestopt en 1 is er overleden (Theo Jacobs †). Op 1 januari hebben we dus 146 leden.

1. Verslag van de vereniging

Samenwerking KNNV en IVN

Er is al enkele jaren een goede samenwerking tussen KNNV en IVN Amersfoort. Dit komt onder meer tot uiting in gezamenlijke activiteiten als de WNA-lezingen, de Natuuracademie en ons afdelingsblad Natuurkijker. In 2022 zijn de besturen een keer bijeen geweest.

1.1. Werkgroep Natuurlezingen Amersfoort (WNA) door Anneke Abma en Meinte Schut

In 2022 was NL nog steeds in de greep van Corona. We organiseerden geen zeven lezingen, zoals gewoonlijk, maar zes. De januarilezing hebben we overgeslagen, een zeldzaamheid; te veel gedoe/te weinig puf om ons alweer en ook nog op korte termijn aan de Coronamaatregelen aan te passen. Vanwege de onvoorspelbaarheid van de maatregelen besloten we de lezingen tot en met april in ieder geval alleen online te organiseren.

Vanaf september konden we weer terecht in Het Groene Huis (HGH). We hebben echter ook via Zoom gehoor gegeven aan de behoefte aan de online versie, maar zonder de mogelijkheid om te chatten. Het voordeel van de hybride vorm is een groter bereik; sommige mensen zijn niet in staat om naar HGH te komen of durven niet door het donker. We trokken digitaal ook bezoekers uit andere delen van het land.

Van het totaal aantal bezoekers van de drie hybride lezingen koos 54% om de lezingen online te volgen. Het aantal mensen dat naar HGH kwam was (nog) mager, dat varieerde van 19 tot 30. In totaal hadden we 372 bezoekers; een gemiddelde van 62 per lezing (vorig jaar 65).

Lezingen

De lezing in februari over korstmossen spande de kroon met 92 bezoekers! WNA-lid Kees de Heer hield een inspirerende presentatie met prachtige, zelfgemaakte foto's. Korstmossenexpert Arie van de Bremer (lid van KNNV/IVN) was ook online om vragen van het publiek en van Kees te beantwoorden. Het werd een heel levendige lezing. Tenslotte nodigde Arie de toehoorders uit voor een korstmossenexcursie. Daar werd zo enthousiast op gereageerd dat Arie zelfs een tweede excursie organiseerde. In totaal gingen er 19 mensen mee. Achteraf was er veel vraag om (alsnog) de video van de lezing te mogen zien. Korstmossen is een populair onderwerp gebleken. Zouden meer mensen tijdens de lockdown oog hebben gekregen voor de natuur om hen heen?

De Rotterdamse stadsecoloog Niels de Zwarte hield in maart een lezing over natuurinclusief bouwen, een veelbelovend onderdeel van stadsplanning. De stad blijkt een rijk leefgebied met een grote biodiversiteit. Er kwamen veel enthousiaste reacties. 'Natuur in de stad' leeft!

Als vervolg op zijn lezing in 2021 over de natte delen van Landgoed Den Treek-Henschoten vertelde landschapsecoloog Wim Knol in april over de natuur van de droge zandgronden op genoemd landgoed. Welke natuurwinst is er nog te boeken in een omgeving die steeds drukker wordt en waar verzuring van de bodem, meer nog dan klimaatverandering, de mogelijkheden bepaalt ...

In september hield ecooloog Arnold van den Burg een lezing over stikstof: Wat is het effect van teveel stikstof op de natuur? Vanwege de actualiteit van het onderwerp verwachtten wij een flinke toestroom, maar er waren 'slechts' 55 bezoekers. Gelukkig waren er geen boerenprotesten; het was ook niet Arnolds bedoeling om discussie te voeren over het stikstofbeleid.

In oktober vertelde bioloog en natuurfotograaf Luc Hoogenstein hoe hij in Coronatijd de uitdaging aanging om 1000 dier- en plantensoorten in en om zijn eigen (rijtjes)huis te scoren. Het was een heel

boeiende lezing met prachtige plaatjes, maar er kwamen minder bezoekers dan we verwachtten: 19 op zaal, 32 online.

Bioloog Edo van Uchelen hield in november een boeiende, heel educatieve lezing over kleine marters. Een actueel onderwerp nu steeds duidelijker wordt dat het niet zo goed gaat met deze kleine roofdieren. Ook hier 'slechts' 53 bezoekers, op zaal en online opgeteld.

Wel grappig, andere afdelingen van IVN en KNNV weten ons te vinden; we kregen verschillende keren de vraag om onze sprekerslijst.

Werkwijze

We hadden twee maal overleg, beide weer in HGH, tussendoor veel mail- en appcontact.

De nieuwe aanpak van de hybride lezingen vroeg extra inzet; in de voorbereiding experimenteerden we met losse webcam en losse microfoon om met het thuisfront te delen wat er op zaal gebeurde. Tenslotte hielp Rob Jonker van De Lieve Vrouw ons met een slimmere, maar nog provisorische oplossing. Helaas kregen we geen toestemming van HGH om die oplossing op een professionele manier te (laten) integreren. We zijn volgend jaar weer aangewezen op het rechtstreekse Zoombeeld- en geluid. Hopelijk is de spreker, die dan met microfoon voor de zaal staat, thuis ook goed te verstaan ...

Rooster

Dit jaar waren er problemen met het reserveren van HGH voor het volgende jaar. Onze 1^e dinsdag van de maand, een traditie van ruim 30 jaar, bleek in 2023 (en 2024) niet in alle van onze lezingmaanden beschikbaar. Dat waren we niet gewend! Na veel geheen-en-weer zijn de lezingen voor 2023 nu (bijna allemaal) gepland op de 4^e dinsdag van de maand.

Samenstelling WNA

In 2022 namen we afscheid van Kees van Wegen die namens de KNNV veertien jaar in de werkgroep heeft meegedraaid. Kees kwam vaak met originele ideeën: combi's van lezing met excursie, een forum tgv waterschapsverkiezing, twee en meer sprekers die hun eigen verhaal bij eenzelfde onderwerp vertelden, een combi met film, soms een lezing met een filosofische inslag, vaak onderwerpen waarbij Kees actief het publiek betrok. Meinte Wildschut volgde hem op, maar al snel moest Meinte zijn taak tijdelijk on hold zetten.

Sinds kort heeft Arjan Wolsink zich nu namens KNNV (vooralsnog als invaller) bij ons gevoegd. De andere werkgroepleden zijn: Renée van Assema (KNNV, IVN), Kees de Heer (KNNV, IVN), Jaap Vos (Vogelwacht Utrecht), stadsecologen Willem Kuijsten en Dorien Roubos (Gemeente Amersfoort) en Anneke Abma (IVN).

Ans Dijkstra (IVN) verzorgt weer de koffie.

Anneke Abma en Meinte Schut

Hybride lezing in Het Groene Huis met Arnold van den Burg. Uiterst rechts de Zoom-laptop. (foto: AA)

1.2. Natuuracademie

Door de corona zijn er maar 3 cursussen georganiseerd door de Natuuracademie. Dat waren:

- Vleermuizen
- Paddenstoelen en
- Wintertrekvogels

In 2023 gaan we daar mee. Om organisatorische redenen zijn alle cursussen in het vervolg in Het Groene Huis (Hoogland/Schothorst) en niet meer in De Groene Belevens in Leusden. Voordeel is dat we daar meer mensen kunnen ontvangen. De ervaring leert dat we nu tot 40 mensen kunnen gaan. Ook technisch zijn er meer mogelijkheden zoals een groter scherm, betere geluidweergave en meer technische hulpmiddelen.

1.3. Natuurkijker

De Natuurkijker is in 2022 driemaal verschenen. De redactie is verzorgd door Kees de Heer en Olav-Jan van Gerwen, de vormgeving door Marian Marseille. Het is iedere keer weer een grote klus. Mooi is ook dat er steeds weer leden zijn die kopij inbrengen.

1.4. KNNV-onderzoek adoptieterrein

Project 2022

Al vanaf 2015 voert de afdeling een “afdelingsbreed” natuuronderzoek in een natuurgebied in/rondom Amersfoort/Leusden. We willen dat ons jaarlijks adoptieterrein noemen. In principe worden alle werkgroepen hiervoor uitgenodigd evenals individuele leden met specifieke kennis op een bepaald gebied

In 2022 is na overleg met de gemeente Leusden afgesproken onderzoek te doen in de Ecologisch Verbindingszone in de wijk Tabaksteeg in de gemeente Leusden. In 2015 is dat ook gedaan. Het doel was te zien hoe een nieuw stuk natuur zich in 7 jaar ontwikkelt. Het verslag zal naar verwachting in april 2023 klaar zijn. Verslagen van dit type onderzoek staan op onze website

Project 2023

In 2023 willen we weer graag een aan het werk in een adoptieterrein. De keuze in 2023 is na overleg met stichting De Boom de omgeving van Huize Heiligenberg in Leusden geworden. Dat is in eigendom van stichting De Boom.

Spetterdag 27 augustus 2022

De spetterdag is ons jaarlijks afdelingsuitje en dit jaar waren we welkom bij Vitens waterleidingbedrijf in Soestduinen. We (ca 40 leden) werden ontvangen door Renée van Assema die daar ecooloog is bij Vitens. Na koffie met koek vertelde Renée over de historie van het Vitensbedrijf. Zo liep het opgepompte water onder vrij verval naar Utrecht. Interessant was ook te horen dat er kolen werden gestookt om de pompen gaande te houden en dat het koelwater gebruikt werd voor een zwembad om de hoek. Het hele jaar open Toen alles elektrisch werd was dat het einde van het zwembad. Daarna vertelde Zomer Bruin over de vleermuizen op het terrein van Vitens. Spectaculair

was zijn film over vleermuizen die uit zijn hand wormpjes aten. Na de lunch kregen we een rondleiding over het aangrenzende natuurterrein

2. Verslagen en plannen van de werkgroepen

2.1 Werkgroep dagvlinders / insecten

In 2022 hadden we twee projecten: we deden mee aan de natuurinventarisatie in EVZ Tabaksteeg in Leusden, het afdelingsproject van 2022, en we hebben opnieuw geïnventariseerd in het Moorsterveld, om dit gebied langjarig te blijven volgen. We gingen eens per twee weken een middag het veld in, op een dag met goed weer ivm de dagvlinders tellingen.

In de EVZ Tabaksteeg zijn we 6 maal geweest, waarbij we 19 soorten dagvlinders aantreffen. Bruinzandoogje en icarusblauwtje waren relatief talrijk aanwezig, maar we vonden ook soorten als bruin blauwtje. Het terrein was later in het seizoen op veel plaatsen dichtgegroeid met (hoog) gras, waardoor soorten van kruidenrijk bloeiend grasland en lage grasvegetatie veel minder talrijk waren dan bij de eerdere inventarisatie op dit terrein, in 2015 toen het gebied net nieuw was ingericht. De poelen waren dichtgegroeid, waardoor er vrijwel geen libellen werden aangetroffen. Naast de dagvlinders hebben we ook veel andere soorten insecten gefotografeerd en op naam gebracht, met als bijzondere vondst van Erik de zeldzame streepcitroenzweefvlieg.

In het Moorsterveld zijn we blijven inventariseren, het tweede jaar dat we dit mooie gebied volgen. Ook hier waren we in principe eens per maand, op zonnige middagen voor dagvlinders, libellen en andere insecten waarnemingen. We vonden er oa de oranje luzernevlinder, een onregelmatige trekvlinder die in 2023 op meer plaatsen gezien is. De waarnemingen zijn gepost in waarneming.nl zodat hier een archief aan data ontstaat. De poelen waren halverwege de zomer drooggevallen vanwege de grote droogte, we zijn benieuwd naar het effect op de libellen in het gebied.

Daarnaast zijn we een middag teruggedaan naar het Vitens terrein, met toestemming, nadat we daar met de Spetterexcursie waren geweest. Daar hebben we oa de blauwvleugelsprinkhaan en de kleine parelmoervlinder gevonden. Ook zijn we regelmatig op het Heiveld geweest en andere nieuw-afgegraven terreinen van Stg de Boom. De VAR-groep had hier platen, we gingen regelmatig mee voor vlinders, libellen en andere insecten.

In 2024 willen we oa de LiveAtlas app uitproberen, om tellingen per soortgroep beter te registreren. We posten veel van onze waarnemingen in waarneming.nl, wat tevens een heel handig hulpmiddel is om insecten op naam te brengen.

Foto's: Streepcitroenzweefvlieg, bruin blauwtje, akkerhommel, blauwvleugel sprinkhaan, kleine parelmoervlinder, oranje luzernevlinder

Marianne Marseille(coördinator werkgroep dagvlinders/insecten).

2.2. Werkgroep Planten

Onderzoek Tabaksteeg

De werkgroep heeft bijgedragen aan het onderzoek in de Ecologische Verbindingszone zoals eerder genoemd. Totaal is de groep 10 keer op pad geweest met gemiddeld 5 mensen. Totaal hebben 12 leden meegewerkt. Daarnaast zijn er een aantal individuele bezoeken geweest. Daarbij ging het vooral om het vaststellen van de abundantie (aantallen per soort)

Totaal zijn er 238 soorten planten gevonden.

Onderzoek afplagegebieden van stichting De Boom.

Stichting De Boom heeft in 2021/2022 op ca 10 plaatsen de bodem afgeplagd. Dat houdt in dat gemiddeld 40 cm top laag is afgegraven en afgevoerd. Vervolgens is maaisel van elders ingeharkt met het doel blauwgrasland te laten ontstaan. Op een aantal locaties is gekeken wat er aan vegetatie verschijnt. In het begin veel pionierplanten en mossen. Opvallend is dat de bodem na een paar maanden al groen is. En soms deels ook geel door gewoon krulmos

Eindejaarsplantenjacht 2022/2023

Elk jaar wordt door de Floron een zogenaamde Eindejaars Plantenjacht georganiseerd. De plantenwerkgroep van de KNNV Amersfoort doet daar al jaren aan mee.. Altijd een leuke bezigheid in deze winterdagen. Rond Kerst en de jaarwisseling is de werkgroep 5 x op pad geweest. Totaal hebben 13 mensen meegedaan. Enkele zijn meer dan een keer mee geweest. Bij een onderzoek wordt vooral gekeken op plaatsen waar het naar verwachting een beetje luv tot warm is en dat is vooral onder hagen, langs muren en in boomspiegels.

Totaal zijn er 34 soorten gevonden. Landelijk kwam Klein kruiskruid het meest voor. Zie foto.

Vorig jaar zijn we ook op vijf locaties geweest en toen zijn er 38 soorten gevonden. Het jaar daarvoor zelfs 78 soorten met als mogelijke verklaring dat er toen tot op 9 locaties is gekeken. Een verklaring voor de verschillen is moeilijk te geven omdat de locaties qua omstandigheden niet altijd gelijk zijn. Het weer in december speelt ongetwijfeld ook een rol maar dit jaar waren er voor de kerst nog een aantal flinke ijsdagen maar het effect is niet bekend.

Soms hebben we twee teams gemaakt die ieder een eigen kant op gingen. Ze kregen een plastic zakje mee waar ze de bloemen in konden doen. Aan het eind werden de zakjes omgedraaid en konden we noteren. Deze wijze van werken heeft ons vorig jaar geleerd dat dit een hoog rendement oplevert. Op de foto zijn we daarmee bezig op een terras bij de Onze Lieve Vrouwetoren.

Excursies

Er is een excursie/inventarisatie geweest naar het waterwinstation van Vitens in Bunschoten.

Plannen 2023

In het jaar 2023 neemt de werkgroep deel aan het onderzoek in het natuurgebied rond Huize Heiligenberg. Verder gaat de groep naar afplagegebieden en doet ze weer mee aan de Eindejaars plantenjacht van de FLORON. Daarnaast misschien wat excursies maar dat is nog niet zeker.

Arie van den Bremer (coördinator werkgroep Planten).

2.3. Jaarverslag 2022 Werkgroep Vis Amfibie Reptiel (VAR)

De werkgroep bestond in 2022 uit 14 deelnemers in de Whatsapp-groep "KNNV Vis Amfibie Reptiel", daarnaast is er een nog een sub-Whatsappgroep "Vis Jongens" met 5 deelnemers. Nieuw actief VAR-lid dit jaar werd Job van der Horst, die meteen meehielp de ringslang-hopen op te bouwen en ook aanvullend watermonsters heeft genomen. Meer leden zijn welkom om te helpen met de ringslang-hopen, voor visschepnet-onderzoek, voor reptielplaat-onderzoek of voor amfibie-onderzoek. Ons gewaardeerde lid Frits van der Borg deed actief mee met het reptielenonderzoek, hij is helaas begin 2023 overleden.

Voor betreding van het water en de terreinen voor onderzoek door de werkgroepleden is vooraf toestemming gekregen van de terreineigenaar (waterschap, gemeente, Stichting de Boom, SBB, de boer, de particulier).

Nieuw in 2022 is dat de werkgroep behalve als KNNV Amersfoort-werkgroep, ook opereert als RAVON-werkgroep, hiervoor is een samenwerkingsovereenkomst getekend. RAVON is de landelijke kennis- en onderzoeksinstelling voor bescherming van reptiel, amfibie en vis. In sept 2022 is deelgenomen aan RAVON-coördinatorenoverleg in Leiden met de nieuwe RAVON-directeur en een aantal RAVON-medewerkers. In november is fysiek en online deelgenomen aan de RAVON-dag in Nijmegen met een interessante presentatie over beekherstel van de Leuvenumse beek. Het contact met de RAVON-medewerkers Edo Goverse, Tariq Stark en Kaat Willemse is versterkt. De werkgroep staat nu ook op de RAVON-website vermeld. Leden krijgen ook een blauw RAVON-onderzoeks-hesje voor in het veld. Daarnaast stelt de RAVON €500 per jaar beschikbaar voor gemaakte kosten.

In februari 2022 is overlegd met Jeroen Koelewijn van Waterschap Vallei en Veluwe over de ontwikkelingen, wensen en plannen. Op 21-22 februari (stormbui) liep het Valleikanaal over bij de Leusbroekerweg, Langesteeg en Moorsterbeek, over het fietspad en de weilanden. Ook de Hamersveldse Wetering stroomde over in de Schoolsteeg, hier zijn mooie drone-foto's van gemaakt en gedeeld met het waterschap.

Overstromingen 21-22 februari 2022 bij de Schoolsteeg en bij de Moorsterbeek

Maart 2022 stond met name in het teken, van het afgraven van 10 ringslang-broeihopen in de gemeente Leusden. De KNNV VAR-werkgroep coördineert de ei-telling en registratie in broeihoop.nl van RAVON. In totaal werden 2.011 ringslangeischalen in Leusden geteld in 10 broeihopen en 1 tuinhoop. Eén ringslang-vrouw zet gemiddeld 20-30 eitjes af.

Ringslangbroeihoop

De ringslang is een beschermde diersoort. Ze is te herkennen aan de gele ring-vormige vlek direct achter de kop. Het is de grootste slang die in Nederland voorkomt: de vrouwtjes worden tot wel 120 cm lang, de mannetjes blijven beduidend kleiner, tot 80 cm. De ringslang is niet giftig en voor de mens ongevaarlijk. Ze eten hoofdzakelijk amfibieën, zoals kikkers, padden en watersalamanders.

Op de flanken van de Utrechtse Heuvelrug, in het dal van de Heiligenbergerbeek, rond houte De Boom en in de Schoolsteegbosjes komt een grote populatie ringslangen voor.

Ringslangen leggen in hun eitjes onder riep in mestreuten. Daar deze er steeds minder zijn, worden er nu broeihopen aangelegd met paardemest, takken, hout-snippen, riet, blad of maaisel. De broei in de hoop zorgt voor de juiste temperatuur waarin een ringslang-vrouw haar 20-30 eitjes kan afzetten in juni-juli. In de nazomer komen de kleine ringslangjes tevoorschijn.

De hoop niet verstoren, aanraken of betreden. Honden uit de buurt houden.

Een ringslang gezien? Geef de dag en locatie dan liefst met foto! door op www.waarneming.nl. Elke waarneming is waardevol. Meer info op www.ravon.nl.

De ringslang-broeihopen worden aangelegd en onderzocht in een samenwerking van:

Gemeente Leusden

KNNV
vereniging voor natuurloofte

stichting
de boom

Ringslang broeihoop (kleine) en bordje bij ringslang broeihoop

April 2022 stond in het teken van het aanleggen van in totaal 20 broeihopen. Een deel van de hopen is aangelegd door vrijwilligers in opdracht van gemeente Leusden/Stichting de Boom en een deel van de hopen is door de VAR-werkgroep zelf aangelegd. Bijzonder dit jaar was vooral de aanleg van 6 hopen op het terrein van boeren en particulieren aan oostzijde van het Valleikanaal, helaas hebben deze (bleek maart 2023) niet tot ei-leg-resultaat geleid, ondanks waarneming van ringslangen aan die zijde. Bij 2 hopen direct langs een wandelpad (Schutpad en Bruinenburg-spoorbrug) is door Stichting de Boom een informatiebord geplaatst, met daarop ook de KNNV vermeld (zie foto).

Ook is er middels een groot ringslang-artikel in de Leusderkrant op 25 mei 2022 aandacht besteed aan meer dan 10 jaar broeihoop-aanleg in Leusden, met vermelding van de KNNV. Dit is ook vermeld in de digitale nieuwsbrief broeihoop.nl. Met medewerking van Hans Peter Reinders, Theo van de Water, Remco Jousma en Theo Klink.

Ringslang-artikel in de Leusderkrant 25 mei 2022 en vermelding in nieuwsbrief broeihoop.nl,

In het voorjaar is 3x gepoogd om met zaklamp Rivierdonderpad en Grote Modderkruiper op te sporen, echter telkens afgelast vanwege te troebel water door hevige regen en sterke beekstroming. Er is wel 1x met de zaklamp gezocht naar Grote Modderkruiper in een excursie met Edo Goverse van RAVON en anderen in de velden nabij de Valse Bosjes bij Eemnes. Helaas geen vondst die avond. De RAVON heeft in 2021 DNA-onderzoek (rapport eind 2022) verricht naar het voorkomen van Grote Modderkruiper in de provincie Utrecht, met ook succes in zuidzijde van de gemeente Leusden.

Levendbarende hagedis tijdens excursie Groot Zandbrink en Ringslang in Struintuin

In de zomer (april t/m oktober) zijn er zwarte houten reptielplaten op en om het Heiveld Groot Zandbrink uitgelegd en regelmatig gecontroleerd op aanwezigheid van hazelworm en levendbarende hagedis. Dit als vervolg op het onderzoek in 2021. Een aantal reptielplaten zijn ook onderdeel van een vaste RAVON-monitoring telroute, waarmee 7x per jaar de stand wordt genoteerd, elk jaar op nieuw op vaste punten. Dit om de fluctuatie door de jaren te meten. In 2022 was het aantal minder dan in 2021, waarschijnlijk doordat het terrein veel droger was in de zomermaanden. Bij de jaarlijkse publieks-excursie Heiveld Groot Zandbrink klom een Levendbarende hagedis op de schoen van één van de excursie-deelnemers en kon ieder het beestje goed bewonderen. Gedurende het jaar 2022 is er op diverse momenten vis-onderzoek met schepnet gepleegd. In februari in de vijver en bij de stuw Middelaar in Hoevelaken (dit op verzoek van het waterschap). Vervolgens ook bij de stuw in de Esvelderbeek, bij de vistrap bij Rutgers Schut in de Barneveldse beek, in de

natuurzone Tabaksteeg, in de monding van de Moorsterbeek, in het middendeel van de Modderbeek, in de Oude Lunterse beek bij Bruinenburg en op Anderstein tussen Maarsbergen en Maarn. In de monding van de Moorsterbeek zijn veel grote mosselen in de beekbodem aanwezig, die noodzakelijk zijn voor de ei-afzet van de Bittervoorn. Tot heden werd de monding opgehouden met een maaiboot van het waterschap, plan was dit te vervangen door een kraan met korf en ook de oevers aan te passen. Op ons advies heeft het waterschap de plannen aangepast en blijven de grote mossels gespaard en daarmee de paaigrond van de Bittervoorn, die in de winter vooral in het Valleikanaal verblijft. In de Modderbeek werd een opvallend grote hoeveelheid (tientallen) Riviergrondel aangetroffen.

Naar amfibieën is dit jaar door de werkgroep géén specifiek onderzoek gedaan. Alleen vondsten van Groene kikker spec, Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander die in het veld zijn gedaan bij ander onderzoek zijn wel geregistreerd in waarneming.nl. Er is wel nog specifiek gekeken of er toch géén Heikikker aanwezig is, echter alle onderzochte exemplaren betroffen Bruine kikker. Veel poelen vielen al vroeg in het voorjaar droog, waardoor ook veel eiklommen van Bruine kikker uitdroogden en er ook later géén of minder poelwater was voor ei-afzet andere amfibieën.

Tijdens onze oever- en waterbezoeken komen we als werkgroep ook veel andere soorten tegen: bijzondere waterplanten, veel dassen-burchtgangen, libellen en waterjuffers, vele larven, de ijsvogel, etc, etc. Na meldingen van otter-waarnemingen in Leusden, is er ook eenmaal gezocht naar ottersporen met expert Ellen van Norren van de Zoogdiervereniging, de aan de geur herkenbare poep (sterke vismuskusgeur) werden met succes gevonden langs het Valleikanaal en Modderbeek.

De werkgroep heeft ook in de Natuurzone Tabaksteeg in 2021 onderzoek gedaan, onder andere met een ringslang-broeihoop en een visschepnet-onderzoek. De hoge, dichte grasbegroeiing zomers en de dichte rietbegroeiing in de poeltjes en oeverzone maakt VAR-onderzoek vrij lastig. Tijdens het visscheppen werd wel een grote Zeelt (40 cm) geschept. De broeihoop was zowel in 2021 en 2022 succesvol, voor 2021 zijn er 58 eischalen geteld (2 vrouwtjes), voor 2022 zijn er 121 eischalen (4-5 vrouwtjes) geteld. Een verdubbeling dus.

*Visonderzoek Tabaksteeg met RAVON-schepnet, waadpak en een forse Zeelt
Natuurzone Tabaksteeg – opname 2 maart 2022*

Tabaksteeg Natuurzone – zicht naar noord

Tabaksteeg natuurzone zuideinde

KNNV-Werkgroep VAR 2022: Theo Klink, Erik Eliveld, Job van der Horst, Tristan van Dijken, Frits van der Borg, Remco Jousma, Theo van de Water, Renee Assema, Erik van Beers, Huibert Barendregt, Kees van Wegen, Pia Kleverlaan, Geert Hurkens, Marian Marseille (namens bestuur 2022 heeft de werkgroep een samenwerkingsovereenkomst met RAVON gesloten, de landelijke organisatie voor onderzoek en bescherming van reptielen, amfibieën en vissen. Dit met name voor een intensivering van de informatie-uitwisseling. Ook met Stichting De Boom en Waterschap Vallei & Veluwe zijn nieuwe onderzoeksafspraken voor 2022 gemaakt. In 2022 zal het vis-onderzoek van diverse beken in de gemeente Leusden weer worden opgepakt, voortbouwend op het onderzoek 2020. Onder andere de monding van de Moorsterbeek, de Modderbeek, vistrappen in de Barneveldse beek en de Hamersveldse Wetering staan op het programma. Ook zal de werkgroep VAR bijdragen aan het KNNV Amersfoort-brede onderzoek in de natuurzone Tabaksteeg. Het reptielplaten-onderzoek hei Groot Zandbrink wordt in beperktere vorm voortgezet en uitgebreid naar onderzoek in de bufferzone er omheen. In 2022 staan een zaklamp-visavond naar de Rivierdonderpad (februari) en Grote Modderkruiper (april) en ei-onderzoek van oude en aanleg van nieuwe ringslang-broeihopen in Leusden (maart/april), op het programma Er wordt gekeken of er aanvullend onderzoek naar de Grote Modderkruiper in en om de Heiligenbergerbeek en Leusbroekerweg mogelijk is. Tevens worden de wateren in enkele natuurterreinen van Stichting De Boom onderzocht.

Plannen 2023 Werkgroep Vis Amfibie Reptiel (VAR) van KNNV Amersfoort eo

In 2023 zet de Werkgroep VAR de diverse activiteiten uit 2022 (zie jaarverslag 2022) verder voort. In het kort samengevat:

Coördinatie van onderzoek en aanleg van ca. 20 ringslang-broeihopen in de gemeente Leusden, samen met de gemeente en Stichting de Boom en RAVON/broeihoop.nl;

Vis-schepnetonderzoek in diverse beeklopen in de Gelderse Vallei; Oa wensen zijn er voor delen van de Moorsterbeek, Modderbeek, Esvelderbeek en vistrappen Barneveldse beek.

Reptielplaat-monitoring op en rond Heiveld Groot Zandbrink, monitoring van hazelworm en levendbarende hagedis;

Vis-, amfibie en reptiel-inventarisatie in het KNNV-2023 project Heiligenberg te Leusden, oa aanleg en onderzoek broeihopen, reptielplaat-onderzoek, vis-schepnetonderzoek, amfibie- schelpen-, kreeften- en schildpadden-onderzoek;

Tevens opereren als RAVON-werkgroep, samenwerking en kennisuitwisseling met RAVON;

Gerichte inventarisatie op kansrijke locaties naar Grote modderkruiper, Rivierdonderpad, Kamsalamander en Heikikker.

Aanleg IJsvogelwandjes aan de rand van beken in februari/maart op kansrijke locaties in Leusden, met toestemming tereineigenaar.

Enkele leden van de visgroep zijn daarnaast ook nog actief als vrijwilliger terrein-onderhoudswerkzaamheden bij Stichting de Boom.

Excursiewensen naar andere locaties: nog nader te bepalen.

De werkgroep bestaat bij aanvang van 2023 uit 14 leden, met een subgroepje van 5 visonderzoekers.

Onderzoeksgebied Huis Heiligenberg KNNV Amersfoort 2023

Theo Klink (coördinator werkgroep Vissen, Amfibieën en Reptielen).

2.4. Werkgroep paddenstoelen

Dooiergele mestzwam. Foto Ruud van Veenschoten Nimmerdor in het kader van hun Natuurgidsenopleiding.

Daarnaast zijn er diverse vragen beantwoordt van mensen die belangstelling hadden in deelname aan paddenstoelenwandelingen of cursussen. Hierbij is verwezen naar de cursus van de Natuuracademie Hierbij is ook een bijdrage geleverd aan de excursie bij deze cursus .

Leendert Smit (coördinator werkgroep paddenstoelen)

In 2022 is de paddenstoelenwerkgroep actief geweest bij het inventarisatieonderzoek Tabakssteeg. Zie hiervoor het nog te verschijnen verslag. In 2022 is de groep gewijzigd. Er is 1 lid gestopt en er is 1 lid bijgekomen. De groep bestaat nu uit 12 leden waarvan er een aantal actief zijn in de werkgroep en een aantal soms meekijken. Op verzoek van IVN Nijkerk hebben Ruud van Veenschoten en ondergetekende in november een Paddenstoelen excursie verzorgd in

2.5 Werkgroep vogels

We hebben een twintigtal actieve leden, de excursies worden gedaan met wisselende samenstellingen. Frans Bokdam coördineert de activiteiten van de vogelwerkgroep. Gert de Wit, Hans van Zummeren, Paul Lindhout, Dick van Etten en Jan van der Lin den zijn de excursie leiders. Het aantal deelnemers aan de excursie wisselt, van drie tot vijftien.

Naast de gebruikelijke excursies deed de vogelwerkgroep mee aan de inventarisatie aan de Tabaksteeg. Gert de Wit heeft een excursie Inn Stadspark Elisabeth Groen verzorgd.

Door slecht weer konden niet alle excursies op de geplande data doorgaan. In de zomer hebben we in Den Treek de Nachtzwaluw excursie gehouden.

Het nestkastenproject op de Hoge Kleij (Zon en Schild) is voortgezet en de minicursus Tuinvogels van de KNNV is gegeven door Gert via Zoom. De PTT telling voor de Sovon op en rond Ladgoed De Boom is uitgevoerd.

Plannen 2023

Het programma 2023 heeft een andere opzet. We leggen wel de excursiedata vast maar niet de excursiegebieden. Op basis van hun expertise en waarnemingen bekijken Hans van Zummeren, Gert de Wit en n Paul Lindhout welk gebied het meest in aanmerking komt om te bezoeken.

Er zijn voor de zomer acht excursiesdata vastgelegd. Het nestkastenproject op de Hoge Klei (Zon en Schild) wordt voortgezet, we doen mee aan de volgende natuurinventarisatie van KNNV Amersfoort e.o. en we voeren een PTT-telling uit. Ook de minicursus Tuinvogeltelling wordt herhaald.

Frans Bokdam (coördinator werkgroep Vogels)

2.6. Werkgroep vleermuizen

VleerMUS

In 2022 maakt Amersfoort een start met het VleerMUS onderzoek. De werkwijze is het drie maal fietsen van een vaste route binnen twee weken tijd in de na-zomer waarbij een vleermuisdetector automatisch geluiden én het daarbij horende GPS coördinaat vastlegt. Er zijn acht routes uitgetekend. Het plan was om een pilot te doen met twee á drie routes. Dit groeit uit tot het uitvoeren van alle acht de routes. Door de grote hoeveelheid data die moet worden verwerkt is er een oproep geplaatst in de media om analisten te werven. Na twee trainingsavonden welke zijn verzorgd door de Zoogdierverseniging worden veel fiets routes uitgewerkt door de vrijwilligers thuis en op meerdere gezamenlijke avonden in het Groene Huis. Doel van het onderzoek is het vaststellen van de staat van instandhouding van gebouw bewonende vleermuissoorten.

Kraamverblijven zoeken

Door het opstarten van het VleerMUS project is het georganiseerd onderzoeken naar kraamverblijfplaatsen komen te vervallen.

KNNV onderzoek

De werkgroep heeft, onder coördinatie van Esmeralda Dols, weer meegewerkt aan de KNNV inventarisatie van een onderzoeksgebied. In 2022 was dat de Tabaksteeg. Hierbij hebben niet alleen werkgroep leden maar ook -enthousiaste- vrijwilligers meegewerkt.

Tijdens dit onderzoek zijn ook de batloggers ingezet. Het resultaat van het onderzoek geeft een goed beeld van het gebruik van de Tabaksteeg door vleermuizen.

Controleren vleermuiskasten

Dit jaar zijn de vleermuiskasten in park Randenbroek, Nimmerdor en Vossenheuvel gecontroleerd met groot succes met meer dan 90 dieren.

Nacht van de Vleermuis/lezingen

Er is eind augustus weer een nacht van de vleermuis evenement geweest. Verder verdeeld over het jaar ongeveer tien lezingen/excursies

Winterverblijven

In 2022 zijn er weer controles uitgevoerd van de vleermuiswinterverblijven.

Overig

Naast bovenstaand zijn er verschillende overige activiteiten.

Denk daarbij aan aanspreekpunt Eemgaarde flat, het laten bouwen van vleermuiskasten door tweeperaktijkscholen, vleermuis(kasten) advies aan verschillende scholen, etc.

Erik Broer (coördinator werkgroep Vleermuizen)

2.7. Werkgroep Determineren (Planten)

De werkgroep Planten Determineren heeft helaas ook in 2022 geen determineerbijeenkomsten gehouden. Ook nu weer waren persoonlijke omstandigheden van ondergetekende de oorzaak. De verwachting is dat er ook in 2023 voorlopig geen determineerbijeenkomsten georganiseerd zullen worden en het voorstel is dan ook om de werkgroep tijdens de ALV van 2023 op te heffen. De mogelijkheid om op "ad hoc"-basis determineerbijeenkomsten te organiseren, blijft natuurlijk bestaan. Indien enthousiaste leden hierin het voortouw zouden willen nemen, dan is ondergetekende gaarne bereid hieraan zijn bijdrage te leveren.

Theo van de Water (coördinator werkgroep Determineren)

2.8. Werkgroep Waterleven

Evenals in 2021 heeft de werkgroep Waterleven in het jaar 2022 weinig activiteiten kunnen uitvoeren. Ook nu waren persoonlijke omstandigheden van ondergetekende hiervan de oorzaak. De toezegging aan De Groene Belevenis om slootjesdag met als titel "Waterdieren in de Schoolsteegbosjes" op 25 juni 2022 mede te helpen organiseren en uit te voeren kon gelukkig wel gestand worden gedaan. Een van de leden van de werkgroep, Theo Klink, heeft dit voortvarend overgenomen. Hier volgt zijn tekst en foto's van deze dag.

Kinder-waterleven-ontdekkingstocht Schoolsteeg 25 juni 2022

Op 25 juni 2022 is door De Groene Belevenis in samenwerking met de KNNV meegedaan aan de "slootjesdagen". Kinderen met hun ouders konden zich aanmelden voor een korte rondwandeling in de Schoolsteeg en daarna met schepnetjes, waterbak en glazen cuvet eigen onderzoek gaan doen van 2 interessante poelen. Er waren 8 enthousiaste kinderen met hun ouders, die werden begeleid door Petra de Booi, Tristan van Dijken en Theo Klink. Na een kort verhaal over de Schoolsteeg, wilde de kinderen vooral het veld in. Eerst is een ringslang-broeihoop bezocht en met plaatjes van de ringslang toegelicht. Op de terugweg door het grasveld zagen de kinderen veel kleine jonge groene en bruine kikkers in het gras rondspringen en werden ook nog 2 restanten van een ringslang gevonden met de scherpe kinderogen, die de trotse vindster graag mee naar huis wilde nemen. Hoogtepunt was echter het scheppen met de schepnetjes, van de kleine watersalamander, tiendoornige stekelbaars, larven van waterroofkevers en vele allerlei kleine beestjes in het water. De waterdiertjes-ontdekkaart hielp de kinderen een beetje op weg.

Voor 2023 is de hoop/verwachting dat vanaf juli/augustus op beperkte schaal weer activiteiten kunnen worden ondernomen. Hierbij moet dan worden gedacht aan het inventariseren van het waterleven (met name de aquatische macrofauna) in een klein aantal, interessante poelen in recent nieuw aangelegde natuurgebieden van Stichting De Boom.

Theo van de Water (coördinator werkgroep Waterleven)

2.9. Werkgroep nachtvlinders

Afgelopen jaar hebben we aan de Nachtvlindernacht meegedaan. Daarvan is een verslagje naar de Natuurkijker gestuurd.

De LedEmmer is een paar keer neergezet in de Struintuin in het kader van het Meetnet Nachtvlinders van de Vlinderstichting.

Nationale NachtvlinderNacht, 1 juli 2022,

Na enkele jaren van matige activiteit deed de Werkgroep Nachtvlinders van de KNNV-Amersfoort e.o. weer eens mee met de NNN.

Zwarte weeskind

Ligusterpijlstaart

Foto's van Petra de Booij: Zwarte weeskind en Liguster pijlstaart.

Via de Vlinderstichting, die dit landelijk organiseerde, hadden zich 4 mensen vanuit de wijde omgeving opgegeven. Samen met de vier werkgroepleden genoten zij van mooie waarnemingen. In de Struintuin van "de Groene Belevenis" in Leusden stonden 2 lakens met speciale lampen opgesteld. Op de heuvel stond een lichtval en op verschillende bomen was een geurig stroop mengsel gesmeerd.

Om 22.30 uur gingen de lampen aan, maar het duurde nog even voor de eerste vlinders kwamen. Intussen werd genoten van de tuin, de ooievaars (3 jongen), vleermuizen, de heldere lucht.

De Kleine zomer vlinder (*Hemithea aestivaria*) was de eerste die zich meldde. Maar pas 23.40 uur kwamen meer spanners op de lakens.

En zoals gebruikelijk kwamen na 00.00 uur de pijlstaarten: 4x Groot avondrood (*Deilephila elpenor*), waarvan 1 in de lichtval en 3x Ligusterpijlstaart (*Sphinx ligustri*)

De microvlinders werden ook op naam gebracht. De Nederlandse namen zijn soms vermakelijk, zoals bv de Zonnesproetbladroller (*Aleimma loeflingiana*), maar ook wel veelzeggend Paardenbloembladroller (*Celypha striana*)

Op stroop troffen we een Piramidevlinder (*Amphipyra pyramided*), Zwart weeskind (*Mormo maura*) en Bont schaapje (*Acronicta aceris*). In totaal vonden we 80 soorten

Om 01.30 uur gingen een voor een de lampen uit.

We kijken terug op een geslaagde nacht.

Voor een volledige lijst van waarnemingen, zie waarneming.nl

.Alice van Hunnik (coördinator werkgroep nachtvinders)

Samengesteld door Arie van den Bremer